

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2008-4-65 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 08-37/501-181
Karar Tarihi : 5.6.2008

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : M. Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN,
Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE

B. RAPORTÖRLER : M. Okan ALPAY, Muhammed GÜNDOĞDU

**C. BAŞVURUDA
BULUNAN**

: Ünsal ÜSTÜNŞOY
Bahçelievler Mh. Mimar Sinan Sk. Aydoğan Sitesi Aylanç
Apt. B-Giriş D:3 Serdivan/Adapazarı

20 **D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA**

YAPILANLAR : - Menteşoğlu Turizm Seyahat ve Motorlu Araç Ticaret Ltd. Şti. (Yeni Özemniyet Seyahat, VİB Özbartın Seyahat)
Yeni Otobüs Terminali Bartın
- Bartın Star As 74 Turizm Seyahat Gıda Orman Ürünleri Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Yeni Otobüs Terminali Bartın
- Cide Aslan Metro Turizm Seyahat ve Ticaret Ltd. Şti.
Karabaş Mh. Mahkeme Altı Sk. No:44 Fatih/İstanbul

30 **E. DOSYA KONUSU** : Bartın ili merkezli yolcu taşımacılığı yapan otobüs firmalarının ortak hareket ederek bilet fiyatlarını belirledikleri ve bu durumun 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a aykırılık teşkil ettiği iddiası.

40 **F. İDDİALARIN ÖZETİ**: Şikâyet dilekçesinde, Bartın ili merkezli yolcu taşımacılığı yapan otobüs firmalarının (Yeni Özemniyet Seyahat, VİB Özbartın Seyahat, As 74 Turizm, Metro Turizm) ortak hareket ederek bilet fiyatlarını belirledikleri iddia edilerek, Bartın-Adapazarı arası bilet fiyatları söz konusu iddiaya örnek olarak verilmektedir. Dilekçede, Bartın-Adapazarı arası bilet fiyatlarının otobüs firmaları tarafından 35 YTL. olarak belirlendiği, hiçbir firma tarafından indirim yapılmadığı ve bu fiyatın çok yüksek olduğu belirtilmekte ve uygulamanın 4054 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil ettiği ifade edilerek, gereğinin yapılması talep edilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 7.3.2008 tarih, 1401 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 11.4.2008 tarih, 2008-4-65/İİ-08-MG sayılı İlk İnceleme Raporu, 17.4.2008 tarih, 08-29 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddelerinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına 08-29/-345-M sayı ile karar verilmiştir.

50

İlgili karar uyarınca düzenlenen 28.5.2008 tarih, 2008-4-65/ÖA-08-MOA sayılı Önaraştırma Raporu 30.5.2008 tarih, REK.0.08.00.00-110/139 sayılı Başkanlık Önergesi ile 08-37 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da; şikâyet konusu iddiayı destekler nitelikte yeterli kanıt bulunmadığından hakkında önaraştırma yapılan teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı, görüşüne yer verilmiştir.

60

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

İlgili ürün pazarı, haklarında önaraştırma yürütülen tarafların faaliyetleri dikkate alınarak "Bartın ili merkezli karayolu ile yolcu taşımacılığı pazarı" olarak belirlenmiştir.

I.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Önaraştırmaya konu şehirlerarası yolcu taşıma şirketlerinin, faaliyetlerini Bartın İli merkezli olarak gerçekleştirdikleri göz önüne alınarak, coğrafi pazar "Bartın İli" olarak tespit edilmiştir.

70

I.2. Yapılan Tespitler ve Deliller

I.2.1. İlgili Pazar Hakkında Bilgi

İlgili ürün pazarındaki faaliyetler Bartın ili Şehirlerarası Otobüs Terminali'nde gerçekleştirilmektedir. Bartın Belediyesi Terminal İşletmesi Terminal Sorumlusu Yusuf VARNALI'dan edinilen bilgilerden Bartın Şehirlerarası Otobüs Terminali'nde 4 adet otobüs firmasının faaliyet gösterdiği anlaşılmıştır: Yeni Özemniyet Seyahat (Menteşoğlu Turizm Seyahat ve Motorlu Araç Ticaret Ltd. Şti.), VİB Özbartın seyahat (Menteşoğlu Turizm Seyahat ve Motorlu Araç Ticaret Ltd. Şti.), Bartın Star As 74 Turizm Seyahat Gıda Orman Ürünleri Sanayi Ticaret Ltd. Şti. (As 74 Turizm) ve Cide Aslan Metro Turizm Seyahat ve Ticaret Ltd. Şti. (Metro Turizm).

80

I.2.2. Şikâyet Konusuna İlişkin Tespitler

Önaraştırma aşamasında Raportörlerce yapılan yerinde incelemelerde edinilen bilgi ve belgelere aşağıda yer verilmiştir:

1. Bartın Şehirlerarası Otobüs Terminali yetkilisi konuya ilişkin olarak, ilgili pazarda faaliyet gösteren firmalar arasında bir fiyat anlaşması yapıldığına ilişkin bilgisi bulunmadığını; firmaların kendi kararlarıyla aldıkları ve Ulaştırma Bakanlığına onaylattıkları fiyatları uyguladıklarını hatta bu fiyatlarında altına indiklerini; firmalar arasında bir anlaşma yapılırsa -aynı anda neredeyse her firma sefer düzenlediği için- fiyattan önce sefer saatlerinin düzenleyeceğini düşündüğünü; oysa böyle bir durumun da söz konusu olmadığını; geçmiş yıllarda yürütülen bir soruşturma sonucunda bu konuda ceza alındığı için böyle bir anlaşmaya kalkışılacağını sanmadığını belirtmiştir.

2. Yeni Özemniyet Seyahat ve VİB Özbartın Seyahat firmaları vekili, yapılan görüşmede; yolcu taşıma fiyatlarını firmalarının tek başına tespit ederek, Ulaştırma Bakanlığı, Bolu Ulaştırma Bölge Müdürlüğüne onay için sunduğunu; 2008 yılı için ilgili idarenin onaylamış olduğu bedelin Bartın-Ankara için 28 YTL., Bartın-İstanbul için 40 YTL. ve Bartın-Adapazarı için 35 YTL. olduğunu; firmalarının onaylanan tavan fiyatın altında fiyat uyguladığını; bilet bedelinin yaklaşık son iki senedir Bartın-Ankara güzergahı için 25 YTL, Bartın-İstanbul için ise 35 YTL düzeyinde olduğunu; doluluk oranı çok düşük seviyelerde bulunduğundan, maliyetine çalıştıklarını; otobüslerin bayram ve okul tatili gibi yoğun talep dönemleri dışında, ortalama olarak yaklaşık 15 kişi ile hareket ettiğini; bunun sebebinin terminalde faaliyet gösteren firmaların çok sayıda sefer düzenlemeleri olduğunu ifade etmiştir.

3. Metro Turizm vekili konuya ilişkin olarak, faaliyete geçtikleri Aralık 2007'de pazarda Bartın-İstanbul güzergahı için uygulanan fiyatın 35 YTL. düzeyinde olduğunu; firmalarının da Ulaştırma Bakanlığı, İstanbul Ulaştırma Bölge Müdürlüğü'nün onayı ile tavan fiyat olarak, bu güzergah için 35 YTL., Bartın-Ankara için 30 YTL. uygulamaya başladıklarını; halen, Bartın-İstanbul hattında 35 YTL., Bartın-Ankara hattında 25 YTL. bedelle bilet satışı yaptıklarını, internet üzerinden alınan biletler de %10 indirim uyguladıklarını; ayrıca, aile, çocuk, özürü ve Metro kart indirimlerinin bulunduğunu; fiyatları bağımsız olarak kendilerinin tespit ettiğini söylemiştir.

4. Raportörlerin görüştüğü As 74 Turizm yetilisi, yolcu taşıma fiyatlarını, maliyetlerini dikkate alarak Ulaştırma Bakanlığı, Bolu Ulaştırma Bölge Müdürlüğü'nün onayı ile uyguladıklarını; 2007 yılı için onaylanan ve 2008'de de geçerli olan fiyatlarının Bartın-İstanbul için 40 YTL., Bartın-Ankara için 26 YTL. olduğunu; halen Bartın-İstanbul için 35 YTL., Bartın-Ankara için 25 YTL. taşıma ücreti aldıklarını; bu fiyat seviyelerinde maliyetine çalıştıklarını; örneğin, bir otobüsün Bartın-İstanbul gidiş dönüş maliyetinin yaklaşık 1300 YTL., doluluk oranının ise en fazla 20 kişi olduğunu, dolayısıyla, maliyetine çalıştıklarını; Bartın-İstanbul hattı için olması gereken bedelin 45 YTL. olduğunu ifade etmiştir.

5. Ulaştırma Bakanlığı'nın yayınladığı Karayolu ile Şehirlerarası Yolcu Taşımacılığı Alanında Uygulanacak Taban Ücret Tarifesi Hakkında Tebliğ'de, uygulanacak olan taban ücret tarifesi aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

08-37/501-181

<i>YOL MESAFESİ (KM)</i>	<i>TARİFE (YTL)</i>	<i>YOL MESAFESİ (KM)</i>	<i>TARİFE (YTL)</i>
101-115	8,25	781-850	32,50
116-140	8,75	851-950	34,00
141-165	9,50	951-1050	36,00
166-190	10,25	1051-1150	37,75
191-225	11,75	1151-1250	39,75
226-275	13,50	1251-1350	41,75
276-335	16,25	1351-1450	43,75
336-410	19,00	1451-1550	45,50
411-485	21,25	1551-1675	48,50
486-560	24,25	1676-1800	50,50
561-640	26,25	1801-1950	53,25
641-720	28,25	1951 ve üstü	56,25
721-780	30,50		

130

6. Yerinde incelemeler sırasında, Raportörlerce, şikâyet edilen otobüs firmalarından As 74 Turizm'in başvuruya konu Bartın-Adapazarı hattında faaliyet göstermediği belirlenmiştir.

7. Dosya mevcudu bilgilerden, teşebbüslerin değişik güzergâhlara ait bilet fiyatlarının aşağıdaki gibi olduğu alınan örnekler aracılığıyla tespit edilmiştir:

<i>Firma</i>	<i>Güzergâh</i>	<i>Fiyat (YTL)</i>
Metro Turizm	İzmir	50-55

<i>Firma</i>	<i>Güzergâh</i>	<i>Fiyat (YTL)*</i>
Metro Turizm	İstanbul	30-35
As 74 Turizm	İstanbul	35
VİB Özbartın Seyahat	İstanbul	35
Yeni Özemniyet Seyahat	İstanbul	35

<i>Firma</i>	<i>Güzergâh</i>	<i>Fiyat (YTL)</i>
Metro Turizm	Ankara	25
As 74 Turizm	Ankara	25
Yeni Özemniyet Seyahat	Ankara	25

* Adapazarı güzergahında da aynı fiyatlar uygulanmaktadır.

08-37/501-181

8. Yerinde inceleme sırasında Terminal yetkilisinden Bartın terminalinde faaliyet gösteren firmaların değişik güzergahlara ait hareket saatlerini gösterir Ulaştırma Bakanlığı onaylı belge elde edilmiştir (Yeni Özemniyet Seyahat ve As 74 Turizm Ulaştırma Bakanlığı'ndan izin almalarına rağmen ekonomik olmadığı gerekçesiyle İzmir hattında faaliyet göstermemektedir):

140

<i>Firma</i>	<i>Güzergâh</i>	<i>Hareket Saati</i>
Yeni Özemniyet Seyahat	Ankara	07:30
	İstanbul	08:30
	Ankara	09:00
	İstanbul	10:00
	Ankara	10:30
	Bursa	10:30
	Ankara	12:00
	İstanbul	12:00
	Ankara	13:30
	Ankara	14:30
	İstanbul	15:00
	Antalya	16:30
	İzmir	17:00
	Ankara	17:30
	İstanbul	18:30
	İstanbul	23:30
	Ankara	01:00
Ankara	05:00	

<i>Firma</i>	<i>Güzergâh</i>	<i>Hareket Saati</i>
VİB Özbartın Seyahat	İstanbul	07:00
	İstanbul	10:00
	İstanbul	11:30
	İstanbul	23:30
	Ankara	01:00

<i>Firma</i>	<i>Güzergâh</i>	<i>Hareket Saati</i>
As 74 Turizm	İstanbul	08:00

	Ankara	08:30
	İstanbul	10:00
	Ankara	10:00
	İstanbul	12:00
	Ankara	12:00
	Ankara	14:00
	İstanbul	15:00
	İzmir	17:00
	Ankara	17:30
	Ankara	19:00
	İstanbul	23:30
	Ankara	01:00
	Ankara	05:00

<i>Firma</i>	<i>Güzergâh</i>	<i>Hareket Saati</i>
Metro Turizm	İstanbul	10:00
	İstanbul	12:00
	İstanbul	15:00
	İzmir	18:00
	İstanbul	23:30
	Ankara	01:00

J. GEREKÇE ve HUKUKİ DAYANAK

150

Şikâyetin konusunu, Bartın merkezli yolcu taşımacılığı yapan otobüs firmalarının, yolcu taşıma fiyatlarını birlikte belirlemek suretiyle, rekabeti ortadan kaldırdıkları iddiası oluşturmaktadır. Bu çerçevede, önaraştırma sürecinde edinilen bilgi ve belgeler 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin "*Belirli bir mal veya hizmet piyasasından doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır*" şeklindeki birinci fıkrası ve özellikle de anılan maddenin "*Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kar gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi*" şeklindeki (a) bendi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Esasen, Bartın Şehirlerarası Otobüs Terminali'nde yazıhanesi bulunan seyahat firmalarında yapılan yerinde inceleme esnasında bilet fiyatlarının belirlenmesine yönelik bir anlaşmaya ilişkin tespite ulaşılmamıştır. Terminal yetkilisinin ifadesi

160 de, haklarında inceleme yapılan teşebbüslerin aralarında anlaşma yapmadıkları yönündedir. Belirtilmesi gereken diğer bir husus da başvuru sahibi bireysel tüketicilerin şikâyet yazıları ekinde şikâyet konusuna ilişkin herhangi bir belge bulunmamasıdır.

Dosya mevcudu bilgilerden anlaşıldığı üzere, otobüs firmalarının Ulaştırma Bakanlığınca onaylanan bilet ücretleri tavanı ile otobüs bileti örneklerinde yer alan bilet fiyatları uyuşmamaktadır. Örneğin; As 74 Turizm'in Bartın-İstanbul hattında onaylatılan tarifeye göre tavan fiyatı 40 YTL. iken, bu hat için uygulanan fiyatın 35 YTL. olduğu görülmektedir.

170 Raporda incelenmesi gereken önemli bir husus, şikâyet edilen hatta uygulanan bilet ücretlerinin yüksek olup olmadığıdır. Ulaştırma Bakanlığı taban ücret tarifesinde yer alan Bartın-Adapazarı arası mesafe için fiyat 13,50 YTL. iken, 30 veya 35 YTL. bilet ücreti uygulanması ilk bakışta yüksek bir ücret olarak görülebilir. Ancak teşebbüslerin maliyetleri göz önüne alındığında bu ücret karşılaştırması tek başına yanıltıcı olacaktır. Örneğin yaklaşık 300 km olan Bartın-Adapazarı hattında sefer yapan bir otobüsün sadece akaryakıt maliyeti yaklaşık 300 YTL.'dir. Buna personel, ikram, terminal giriş-çıkış ücretleri gibi başka maliyet kalemlerinin eklenmesi halinde maliyet düzeyi oldukça yükselmektedir. Bu durumda örnek olarak alınan hatta faaliyet gösteren bir teşebbüsün kârlı bir faaliyet göstermesi için önünde iki seçeneği bulunmaktadır.

180 Birincisi bilet fiyatlarını belirli bir seviyenin altına düşürmemek, ikincisi ise doluluk oranını belirli bir seviyenin altına düşürmemek. Bu noktada Bartın merkezli taşıma seferlerindeki doluluk oranları kritik önem taşımaktadır. Bartın gibi çok küçük ölçekli bir şehirde faaliyet gösteren otobüs firmaları yeterli doluluk oranlarını, yaz ayları gibi bazı kısa dönemler haricinde gerçekleştirememektedirler. Dolayısıyla teşebbüslerin önünde bilet ücretlerini belirli bir seviyenin altına düşürmemekten başka bir seçenek kalmamaktadır.

İncelenmesi gereken diğer bir husus da teşebbüsler arasında bir uyumlu eylemin olup olmadığıdır. 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasında; *"Bir anlaşmanın varlığının ispatlanmadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder."* hükmü yer almaktadır. Kanun'un anılan maddesinin üçüncü fıkrası ise; *"Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir."* şeklindedir.

200 Karayolu ile şehirlerarası yolcu taşımacılığı pazarının yapısı sebebiyle seyahat firmaları birbirlerinin uyguladıkları bilet fiyatlarından haberdardır. Özellikle Bartın gibi oldukça küçük ölçekli illerin otobüs terminallerinin yerleşim yapısı zaten hangi firmanın hangi hatta ne kadar bilet ücreti belirlediğini diğer tüm firmaların bilmesini olanaklı kılmaktadır. Ayrıca seyahat firmalarının aynı maliyet kalemlerine (mazot gibi) sahip oldukları göz önünde bulundurulduğunda fiyatların birbirine yakın olması normal karşılanmalıdır. Yapılan yerinde incelemelerde edinilen bilgilere göre, şikâyet edilen hatta Özemniyet Seyahat, VİB Özbartın

210 Seyahat ve Metro Turizm faaliyet göstermektedir. Yukarıda değinildiği üzere Özemniyet Seyahat ve VİB Özbartın Seyahat aynı gerçek kişiye ait olmaları nedeniyle tek bir teşebbüs niteliğindedir. Bu durumda şikâyet edilen Bartın-Adapazarı hattında faaliyet gösteren teşebbüs sayısı ikidir. Söz konusu iki teşebbüsün şikâyet edilen hatta uyguladıkları ücretler ise paralellik içermemektedir. Tek bir teşebbüs niteliğinde olan Özemniyet Seyahat ve VİB Özbartın Seyahat'ın Bartın-Adapazarı hattı bilet ücretleri 35 YTL. iken aynı hatta Metro Turizm'in uyguladığı ücret 30-35 YTL. arasında değişkenlik göstermektedir. Her ne kadar az sayıda teşebbüsün faaliyet gösterdiği bir pazarda uyumlu eylem yoluyla fiyat rekabetinin ortadan kaldırılabilmesi mümkün görülse de, yerinde inceleme sırasında elde edilen bilet fiyatlarından teşebbüslerin, aynı güzergâhta birbirlerinden farklı fiyatlar uyguladıkları dolayısı ile bir uyumlu eylem içinde olmadıkları anlaşılmaktadır.

220 Ayrıca, Terminal yetkilisi tarafından da ifade edildiği üzere, doluluk oranlarının oldukça düşük olduğu şehirlerde fiyat anlaşmaları gerçekleştirmek yerine otobüs hareket saatlerini yüksek doluluk oranı sağlayacak şekilde düzenlemek teşebbüsler açısından daha anlamlı olacaktır. Yukarıda, "Tespitler" bölümünde yer verilen hareket çizelgesi ise şikâyet edilen teşebbüslerin aynı güzergahta hizmet veren otobüslerin faaliyetlerini aynı saatte gerçekleştirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu durum ise, şikâyet edilen teşebbüsler arasında ilgili pazardaki rekabeti ortadan kaldırmaya yönelik anlaşmanın veya uyumlu eylemin bulunmadığı düşüncesini destekler niteliktedir.

K. SONUÇ

230 Düzenlenen rapora ve dosya kapsamına göre, dosya konusu iddialara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına ve şikâyetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.